

Rashondenfokkerij op de grens van twee eeuwen

ir. Ed.J.Gubbels,
oktober 1999.

Bij het ontstaan van de meeste van onze hondenrassen waren de gebruikseigenschappen bepalend voor het fokkerijbeleid. In een selectieproces, gedurende een periode van eeuwen, ontstonden honden, die alsmaar beter geschikt waren voor de werktaken, waarvoor de mens ze had voorbestemd. Met het verloren gaan van die werktaken in recente geschiedenis, kwam ook het voortbestaan van de rassen in gevaar.

Degenen, die beseften dat daarmee een belangrijk stuk van ons cultuurgoed voor altijd verloren dreigde te gaan, grepen in. Ze richtten rasverenigingen op en zetten zich samen in voor het behoud van de rassen. Daarmee werd een begin gemaakt met de fokkerij van rashonden zoals wij die nu kennen. Deze fokkerij heeft in de achterliggende eeuw een grote vlucht genomen.

Het was natuurlijk niet alleen maar het cultuurhistorisch besef, dat leidde tot betrokkenheid van mensen bij rassen en rasverenigingen. Het was vooral de "eigenheid" van de rassen, die mensen aansprak en die hen motiveerde zich in te zetten voor het behoud.

In die eerste aanloopfase ging het om een "door ieder persoonlijk beleefde eigenheid". Er heerste onduidelijkheid over wat er nu eigenlijk behouden diende te worden. Voor de een was dat wellicht het geheel eigen karakter (gedragsbeeld) van het ras. Voor een ander lag het accent meer op de typische verschijningsvorm (het exterieur). Voor weer een ander ging het vooral om de bijzondere talenten van het ras in het werk. Ieder voor zich had zo zijn eigen opvattingen over wat een hond tot een "typische" vertegenwoordiger van het ras maakte.

In deze chaos van visies, opvattingen en meningen werd in de fase daarna enige ordening gebracht. Deze ordening kwam min of meer democratisch tot stand. Het gezamenlijke beeld, dat de eigenheid van een ras tot uitdrukking moest brengen, werd vastgelegd in een standaard. Deze standaard werd bepalend voor de richting van de fokkerij. De standaard vertolkte de visie van een groep mensen, die zich samen verantwoordelijk achtte voor het behoud van het ras.

Die visie overigens, lag daarmee niet voor de eeuwigheid vast. De inzichten van de betrokkenen wijzigden in de loop van de tijd. Soms leidde dat tot aanpassingen in de standaard, vaker bood de standaard voldoende ruimte voor meer dan één uitleg, waarmee eigentijdse interpretaties (modetrends) in de rassen tot ontwikkeling konden komen.

Vooraf in de laatste decennia is er in toenemende mate twijfel ontstaan over de keuzes, die bij de fokkerij van rashonden werden gemaakt. Het ingezette beleid lijkt niet helemaal te brengen wat we ervan hoopten. Bij te veel rassen nemen we problemen waar, die een direct gevolg van het gevoerde fokkerijbeleid lijken te zijn. Er is behoefte aan een evaluatie van dat beleid, eventueel gevolgd door een bijstelling van onze fokdoelen en onze fokkerijmethoden.

We staan aan de vooravond van een nieuwe eeuw. We moeten nuchter vaststellen, dat we bij de fokkerij van rashonden in de achterliggende eeuw, behalve met successen, ook met teleurstellingen te maken hadden. Misschien is dit wel het ideale moment om de balans op te maken en na te gaan, wat wij uit de geschiedenis van de voorbije honderd jaar rashondenfokkerij kunnen leren. De inzet daarbij is hoog genoeg. We zouden ook de volgende eeuw willen afsluiten met de huidige rijke schakering aan rashonden. Belangrijker nog, we zouden bovendien willen bereiken, dat die honden allemaal een hondenleven lang meegaan, zonder in hun functioneren te worden belemmerd door gebrek aan gezondheid of gebrek aan welzijn. Ook al weten we, dat dit waarschijnlijk niet helemaal haalbaar is, we kunnen in ieder geval nu, met nog een hele nieuwe eeuw voor de boeg, belangrijke stappen zetten, op weg daar naartoe.

Hondenrassen vroeger

Toen de mens de wolf domesticeerde, en de huishond tot ontwikkeling kwam, stond daarbij de overleving van de mens centraal. Onze vroegste voorouders waren nauwelijks geïnteresseerd in vormen en kleuren. Voor hen was een hond een gebruiksdier, een middel om beter te kunnen overleven in een harde vijandige wereld. In een proces van vele duizenden jaren selecteerde de mens zijn honden voor allerlei werkdoelen: voor bewaking en verdediging van de nederzetting, als last- en trekdier, voor een reeks van varianten van jacht en, waarschijnlijk pas veel later, voor het hoeden van vee.

Op deze wijze ontstonden de eerste primitieve hondenrassen. Het waren groepen honden, die in hoofdzaak onderling werden gepaard, die als groep herkenbaar vooral waren op basis van hun gezamenlijk gedragsprofiel. De primitieve hondenrassen waren op de eerste plaats groepen gedragspecialisten.

In de vroegste fase van de ontwikkeling van de hondenrassen waren vorm en kleur volledig ondergeschikt aan het gebruiksdoel van de honden. Slechts daar waar formaat en herkenbaarheid hieraan bijdroegen kwamen deze aspecten tot ontwikkeling. De extreme variatie aan vormen en kleuren, zoals wij die in onze moderne rassen kennen, kwam pas tot ontwikkeling nadat de primitieve rassen op basis van hun gewenste gedragsprofiel waren ontstaan.

Natuurlijk is het zo, omdat de paringen in hoofdzaak binnen de groepen plaatsvonden, dat de groepsleden binnen zo'n primitief hondenras alsmaar meer op elkaar gingen lijken. Daarmee gingen ze zich onderscheiden van andere groepen honden, die uit weer andere voorouders waren ontstaan en met een ander gebruiksdoel werden gefokt.

In een aantal gevallen werd dit onderscheid tussen groepen door de mens bevorderd, omdat hij behoefte had aan honden met bepaalde uiterlijke kenmerken, afhankelijk van het werkdoel. Zo moesten waak- en heemhonden groot en sterk zijn en moesten honden voor de jacht in holen juist heel klein zijn, honden voor het hoeden van vee moesten gemakkelijk herkenbaar zijn, weer andere honden moesten alleen maar heel snel zijn voor de jacht op vluchtend wild. Bij dit alles stond het gebruiksdoel centraal. Op elk moment, dat daartoe aanleiding was, werden dieren van buiten de groep ingekruist om daarmee de werk-eigenschappen te verbeteren.

Als we proberen een beeld te schetsen van de rassen, zoals die tot honderd jaar geleden voorkwamen, dan staat daarbij het aspect gedrag voorop. Zowel het sociale gedrag als het werkgedrag waren afgestemd op het werkdoel waarvoor de honden werden gehouden. Voor wat betreft het exterieur van deze werkrassen zouden we daaraan toe moeten voegen, dat het om groepen min of meer op elkaar gelijkende honden ging. Binnen deze werkrassen was een grote variatie aan formaten, kleuren en typen aanwezig.

Eenheid in formaat, kleur en type was geen doel van de fokkerij. Voor zover die eenheid al werd verwezenlijkt was dit hooguit de resultante (een bijproduct) van een selectieprogramma gericht op werk-eigenschappen.

Rashonden behouden

Zodra we vaststellen, dat we een ras willen behouden, is onmiddellijk de vraag aan de orde, wat we dan wel willen behouden. We zagen dat rassen, vanuit hun ontstaansgeschiedenis, op de eerste plaats gekenmerkt worden door hun gedragsprofiel. Het waren dieren met die combinatie van sociaal gedrag en werkgedrag, die hen geschikt maakte voor het vervullen van een bepaalde werктаak. Met het wegvallen van de werktaken vielen ten dele ook de mogelijkheden weg, om op dit aspect te selecteren. En vervolgens, met het wegvallen van (een belangrijk deel van) die selectiedruk op werkgedrag, ontstond het risico, dat ook dat deel van de eigenheid van de rassen verloren ging.

De standaarden, die door de rasverenigingen werden opgesteld, concentreerden zich vooral op hetgeen eenvoudig vast te stellen was: op het exterieur. Exterieuraspecten kunnen tussen honden onderling en met de standaard worden vergeleken. Op basis van de aldus verkregen ranking kan fokkerijbeleid worden gemaakt. Men koos ervoor om het accent van “het streven naar behoud” te concentreren rond formaat, kleur en type. Slechts in zeer beperkte mate vinden we in standaarden nog criteria, die recht doen aan de oorspronkelijke werkdoelen, waarvoor de rassen werden ontwikkeld. Met alle begrip voor het feit, dat het selecteren op gedragsprofielen onder de gewijzigde omstandigheden vaak nauwelijks mogelijk was, stellen we vast, dat daarmee de verpakking van de rassen, boven de inhoud werd gesteld.

Gedragskenmerken hebben een kwantitatief-genetische basis. Hun fenotype (hun uiterlijke verschijningsvorm) komt tot stand in de wisselwerking tussen een groot aantal genenparen en de invloeden vanuit het milieu. Zodra de selectiedruk op een dergelijk kenmerk wegvalt, stopt daarmee de zoektocht naar de beste genotypen (gegeven de milieu-omstandigheden) en eindigt het proces van het stukje bij beetje verhogen van de frequentie van de beste genen voor die kenmerken. De “positieve” genen, die voordien in de populatie aanwezig waren, gaan door het wegnemen van de selectiedruk niet verloren. De populatie zal de neiging hebben te stabiliseren op het bereikte gemiddelde niveau. Waar voorheen, toen er nog werd geselecteerd, de fokdieren met de meest “positieve” genotypen werden ingezet, nemen nu gemiddelde fokdieren hun plaats in.

Hiermee bereiken we, heel even, een geruststellende conclusie. Zolang er geen andere krachten werkzaam zijn, die ervoor zorgen dat de genfrequenties veranderen, blijft het erfgoed van de rassen behouden. Op elk moment kan het oude selectieprogramma (bijvoorbeeld op gedragsprofiel) weer worden opgepakt op het niveau waar het werd stopgezet.

Onmiddellijk moeten we hieraan toevoegen dat er alle reden is verontrust te zijn. Er zijn in de huidige rashondenfokkerij tal van krachten werkzaam, die ervoor zorgen dat de genfrequenties voortdurend in beweging zijn. Daarbij gaat in vrijwel elk ras voortdurend erfelijke variatie verloren. Deze krachten veroorzaken ook verliezen in de groep van genen, die verantwoordelijk zijn voor het werkgedrag. Een gericht selectieprogramma ten gunste van dat werkgedrag, had deze ontwikkeling (tenminste voor een deel) kunnen keren.

Behouden als fokdoel

Als we kiezen voor het behouden van een populatie (een ras, een genenpool), dan willen we de kans op verlies van erfelijke informatie bij de generatiewisselingen zo klein mogelijk maken. We maken deze “kans op verlies” zo klein mogelijk, als we een zo groot mogelijke groep dieren uit elke generatie kiezen als ouders voor elke volgende generatie. Daarbij nemen we de randvoorwaarde in acht, dat we onze fokdieren uit zoveel mogelijk verschillende herkomsten (families) van de populatie halen. Anders geformuleerd, we maken gebruik van de grootst mogelijke groep genetisch verschillende fokdieren waarbij, elke generatie opnieuw, elk huidig ouderpaar in de generatie daarna slechts één nieuw mannelijk en slechts een nieuw vrouwelijk fokdier levert.

Het zal duidelijk zijn, dat in de praktijk van de rashondenfokkerij meer bij uitzondering, dan als regel aan deze voorwaarden wordt voldaan. Slechts bij de getalsmatig hele grote rassen zien we, dat er inderdaad aantallen fokdieren worden ingezet, waarmee het verlies aan erfelijke variatie binnen aanvaardbare grenzen kan worden gehouden. Als we vervolgens nagaan in hoeverre deze steekproef representatief is, in hoeverre deze groep fokdieren een afspiegeling vormt van het beschikbare erfelijke materiaal, dan blijkt dat dit criterium bij lange na niet wordt gehaald. In al onze rassen vindt een voortdurend verlies van erfelijk materiaal plaats. Daarmee voldoen we niet aan ons oorspronkelijk streven tot behouden.

In de sportfokkerij, ook bij rashonden, vindt men deze wijze van fokken niet erg aantrekkelijk. De ruimte voor selectie wordt beperkt tot de families: binnen groepen broers en binnen groepen zusters wordt telkens de beste gekozen voor de fokkerij. En als er dan een keer dat ene, eens per eeuw voorkomende, superbeest wordt gevonden, dan mag deze topper ook nog maar één zoon en één dochter als fokdier voor de volgende generatie leveren. Voor rashondenfokkers, die bereid zijn te denken in termen van twintig tot tweehonderd en meer dekkingen van een kampioensreu, moet dit welhaast een niet te verdragen gedachte zijn.

Vanuit de genetica bezien, is er niets aan de hand. Zelfs dat superbeest is alleen maar een toevallige combinatie van de genen, die vanuit beide ouders werden aangedragen. Het is de bedoeling, dat ook dat superbeest een steekproef van zijn of haar genen beschikbaar maakt voor de volgende generatie, net als al die "gewone" beesten. Opdat het totale genetische materiaal van de populatie behouden blijft.

Bovendien, wie stelt de criteria vast voor het aanwijzen van superbeesten. Als we ze zouden aanwijzen op basis van exterieureigenschappen, stellen we vast dat een dier "super" is voor een combinatie van hooguit een paar honderd genenparen waarvan we de effecten aan de buitenkant kunnen zien. Over de overige 50.000 genenparen weten we niks. Met een zekerheid van honderd procent mogen we stellen, dat daaronder genen te vinden zijn die, bij overmatige verspreiding, in volgende generaties tot grote gezondheids- en welzijnsproblemen leiden.

Bij kleine populaties komen we, ook met deze fokmethode, in de problemen zodra het aantal fokdieren dat we per generatie kunnen inzetten onder een kritische aantal komt. De steekproef, die we elke generatie opnieuw nemen voor voortbrengen van de volgende generatie, wordt dan zo klein, dat door toevalseffecten bij elke generatiewisseling opnieuw een deel van de erfelijke variatie verloren gaat. In dit soort situaties zijn bijzondere maatregelen nodig om te voorkomen dat deze populaties langzaam maar zeker aan functionele kwaliteit verliezen en uiteindelijk ten onder gaan.

In de hier geschetste benadering, waar "behouden" het fokdoel is, blijft nog enige ruimte voor verandering (verbetering). We gaven al aan, dat we binnen families "de beste" kunnen kiezen. Als "behouden" de doelstelling is, is "de beste" gedefinieerd als het individu dat het meest voldoet aan het rasbeeld waarvoor we hebben gekozen. Daar waar nog grote delen van de populatie nog ver weg zijn van dat rasbeeld, wordt de voorkeur gegeven aan dieren, die dit beeld het dichtst benaderen. En voor wie toch eigenlijk nog meende, dat "alleen maar" behouden geen recht doet aan zijn idealen voor het ras, blijft nog een bescheiden ruimte om een paar kleine veranderingen aan te brengen.

Rashonden verbeteren

Met de oprichting van de rasverenigingen veranderden de doelstellingen van de fokkerij. Een eerste fundamenteel probleem daarbij was, dat de rasverenigingen in hun statuten vastlegden, dat zij twee doelen wilden nastreven: zij wilden de rassen niet alleen behouden, ze wilden ze ook nog verbeteren. En daarmee creëerden de rasverenigingen voor zichzelf een nogal onoplosbaar probleem, ze kozen voor strijdige doelstellingen. Verbeteren is een vorm van veranderen en dus strijdig met behouden. Dat die verandering in een door de fokkers en de rasvereniging gewenste richting gaat, doet daar niets aan af.

Dat in de aanvangsfase van de rasverenigingen gekozen werd voor het verbeteren van de bestaande rassen, is op zich te verdedigen. Rassen, zoals ze in de loop der eeuwen waren ontstaan, waren groepen honden die min of meer op elkaar leken. De variatie in fenotypen was groot en het was niet altijd even duidelijk of en wanneer een hond "nog wèl" of "niet meer" tot het ras behoorde. Er was behoefte aan heldere definities waarmee "het behouden" in gang kon worden gezet.

Bij het vaststellen van die definities, ontstond al het eerste probleem. Welk deel van de beschikbare populatie kon als "rastypisch" worden aangemerkt? Welke criteria moesten daarbij worden gehanteerd? Voor de meeste rassen werden uitsluitend of in hoofdzaak exterieurcriteria tot toelatingsnorm verheven. Het prestatieniveau voor het werkgedrag van de honden werd in de meeste gevallen niet in de toelatingscriteria was opgenomen.

Desondanks, omdat men zijn "founders" voor de te behouden rassen binnen het werkras koos, werd in ieder geval (een deel van) de aanleg voor het werkgedrag verankerd in de nieuwe populatie. De mate waarin dit gebeurde, is per ras verschillend.

Daar waar slechts een zeer beperkt deel van de beschikbare variatie in fenotypen als "rastypisch" werd geaccepteerd, kan met zekerheid worden gesteld, dat ook het verlies aan genetische variatie voor werk-eigenschappen aanzienlijk was. Voor zover bovendien het aantal dieren, dat voor de opstart van de rashondenpopulatie werd gebruikt, uiterst beperkt was, leverde dit nog een extra handicap op. Niet alleen werd er een te kleine steekproef uit het beschikbare genetisch materiaal genomen bij de opstart, ook in de generaties daarna ging nog een deel van de genetische variatie verloren.

Als we al enig begrip konden hebben voor de "drang tot verbeteren" in de aanloopfase van de rasverenigingen, in de fase daarna blijft daar weinig van over. Uitsluitend waar het gaat om het uitbannen van extreme fenotypen, om honden die te zeer afwijken van het rasbeeld, is dat in lijn met de keuze, die bij de opstart werd gemaakt.

Daar waar verbeteren het karakter van verbouwen krijgt, doen we de basale doelstelling van rasverenigingen (het behouden) geweld aan. De voorbeelden van dit soort "verbeteracties" zijn er te over. Het gaat vrijwel altijd om interpretaties van de standaard, die vaak rieken naar overdrijving, al dan niet geïnspireerd vanuit de mode-invloeden van het moment. Een deel van deze verbeteringen heeft alleen maar te maken met smaak, en daar valt over te twisten. Bij een ander deel komt het biologische functioneren van de "verbeterde" honden in het gedrang. En daar valt niet meer over te twisten, daar gaat het om regelrechte aantastingen van het welzijn van honden.

Verbeteren als fokdoel

Wanneer we besluiten om te gaan "verbeteren", krijgen we met een aantal aanvullende afwegingen te maken. Verbeteren houdt in dat we selecteren, dat we sommige ouders meer ruimte geven voor een bijdrage aan de volgende generatie dan andere. Daarbij geldt in ieder geval de randvoorwaarde, die we in vorige paragraaf ook al zagen. De totale steekproef van erfelijk materiaal uit elke generatie moet zo groot en zo representatief zijn, dat er geen erfelijke variatie door toevalseffecten verloren gaat.

We willen de erfelijke samenstelling van de populatie voor nauwkeurig omschreven aspecten wijzigen en moeten ervoor zorgen, dat we zelf kunnen blijven sturen. Zodra de ingezette fokdieren per generatie in aantal en in representativiteit beneden een kritische drempel komen en we door toevalseffecten erfelijke variatie kwijtraken, treden er veranderingen op waarop we geen invloed kunnen uitoefenen. De genetische basis van de populatie wordt dan ondergraven door een alsmaar toenemend verlies aan erfelijke variatie.

Dat betekent, dat we in getalsmatig grote populaties meer selectieruimte hebben voor het aanbrengen van veranderingen dan in populaties, die getalsmatig op of rond het bestaansminimum leven. Bij populaties van kleine omvang is er helemaal geen ruimte om nog fokdieren uit te sluiten ten gunste van andere. Er is daarmee nog uitsluitend ruimte voor verbetering door het kiezen van de beste fokdieren binnen families. Alle families moeten noodgedwongen elke generatie opnieuw een steekproef van hun erfelijke materiaal bijdragen, om de populatie op de langere termijn te laten overleven, om te vermijden dat de populatie aan de nadelige effecten van alsmaar toenemende verkleining van de genenpool ten onder gaat.

Waar we hier spreken over het bevorderen van de bijdrage van sommige ouders, ten koste van andere, bedoelen we “met mate” en “voorzichtig”. Als we een kampioensreu in de gelegenheid stellen om bijvoorbeeld de helft van de nakomelingen in de volgende generatie te verwekken, zal dit bijna per definitie betekenen, dat in die volgende generatie de helft van de fokdieren uit zonen en dochters van die kampioensreu zal bestaan. We zetten daarmee de eerste ferme stappen op weg naar een populatie, die gedoemd is aan de nadelige effecten van verlies van genetische variatie ten onder te gaan.

Ook hier moeten we vaststellen, dat de praktijk van de rashondenfokkerij niet geheel aansluit bij datgene, wat we op grond van theoretische overwegingen zouden wensen. Bij vrijwel alle rassen werden en worden verbeterprogramma's met grote voortvarendheid aangepakt. Te vaak sloeg het superbeest toe. Honden, die in het licht van de doelstellingen over superieure kwaliteiten beschikten, werden overmatig gebruikt en de afwegingen betreffende het behouden werden niet gemaakt. Voor de korte termijn leverde dit leuke successen op, voor de langere termijn alleen maar problemen.

Hondenrassen nu

Als we nu, op de grens van twee eeuwen rashondenfokkerij, een tussenbalans opmaken, moeten we dat doen vanuit de twee doelstellingen, die door de rasverenigingen als uitgangspunt voor hun inspanningen werden gekozen. We wilden behouden en we wilden verbeteren.

Ondanks, dat wij onze rassen wilden behouden, zien we bij vrijwel alle rassen dat zij op enig moment in de achterliggende periode door een genetische bottleneck gingen. Voor vrijwel alle rassen waren er perioden, waarin het aantal dieren, dat feitelijk aan de fokkerij deelnam, zo klein was, dat er delen van de oorspronkelijk aanwezige erfelijke variatie verloren gingen. Voor nogal wat rassen waren deze genetische bottlenecks eerder regel dan uitzondering.

Degene die meent, dat dit een wat al te sombere voorstelling van zaken is, moet eens met de stambomen in de hand nagaan hoeveel verschillende voorouders de huidige fokdieren in de vorige generaties hebben. Het aantal voorouders in elke generatie zou minstens gelijk moeten zijn aan het aantal huidige fokdieren (gesteld dat dat al aan de maat is). Bij vrijwel alle rassen blijkt dat aantal voorouders bij elke volgende “vorige generatie” steeds kleiner te worden. Voor een van de meest voorkomende rassen in Nederland werd berekend dat er nu nog slechts drie tot vijf procent over is van de genetische variatie, die zes generaties geleden aanwezig was !

Op de vraag, hoe erg dat verlies van genetische variatie is, is geen eenduidig antwoord te geven. Dat hangt af van de startsituatie van een ras, van wat en hoeveel er verloren ging en natuurlijk ook van wat we wilden behouden. In het algemeen zien we, bij het verlies aan genetische variatie en het daaruit volgend stijgend inteelniveau, dat de vitaliteit en de fertiliteit van de populatie achteruit gaan. We merken dat vaak het eerst aan een toenemend percentage gezondheidsklachten en een toenemend percentage nerveuze honden.

Bovendien zien we bij een toenemende verlies aan erfelijke variatie een toenemende frequentie van erfelijke afwijkingen. Per ras komen er minder verschillende erfelijke afwijkingen voor, dat is een klein positief effect van het variatieverlies. Echter de afwijkingen, die nog voorkomen, kunnen explosief worden verspreid en kunnen op termijn van enkele generaties het niveau van een rasprobleem bereiken.

Het thema verbeteren moeten we vanuit twee invalshoeken benaderen. Enerzijds vanuit de consequenties daarvan voor het streven tot behouden en anderzijds vanuit de consequenties daarvan voor individuele dieren.

Daar waar we in onze verbeterprogramma's te snel naar resultaten probeerden toe te werken, hebben we gebruik gemaakt van te kleine groepen fokdieren, afkomstig uit een te klein deel van

de populatie. We pleegden overselectie. Daarmee zagen we kans de gewenste verbeteringen relatief snel te realiseren, daarmee verloren we een deel van de erfelijke variatie van het ras. De consequenties daarvan werden hiervoor al besproken.

Het is natuurlijk niet (misschien moeten we zeggen: slechts zelden) die ene verbetering, waarmee we de genetische variatie in een populatie tot vijf procent van de oorspronkelijke waarde terugbrengen. Het is de aaneengesloten reeks van telkens weer nieuwe en andere verbeterpunten, die maakt dat fokkers zich generatie na generatie richten op een beperkt aantal fokdieren, waarin de actuele idealen zijn vertegenwoordigd. En daarmee ontstaat die langgerekte bottleneck, die elke generatie opnieuw, telkens met andere motieven, wordt voortgezet.

In alle redelijkheid, kijkend naar de prijs, die op populatieniveau voor al onze verbeter-acties wordt betaald, moeten we ons afvragen met welke motieven we nog op weg durven te gaan, om dat laatste krulletje in het exterieur van het ras recht te trekken.

Degenen, die een hond aanschaffen, om daarvan een hondenleven lang plezier te hebben, zitten daar niet op te wachten. Zij hebben op de eerste plaats te maken met het gedrag van hun hond en direct daarna met de gezondheid. En dat zijn nou juist de thema's, die in de fokkerij van rashonden te vaak wat minder aandacht krijgen.

Voor het merendeel van de aankomende eigenaren speelt het exterieur van de hond vooral bij het bepalen van de keuze van het ras. Daarna blijkt, dat deze mensen zelfs van (in onze ogen) lelijkerds kunnen houden. Er leeft kennelijk toch bij de fokker een wat ander beeld, van hoe een rashond hoort te zijn, dan bij de "gebruiker".

Een tweede aspect, dat bij het verbeteren aan de orde is, is de richting waarin deze verbeteringen gaan. Een deel van deze verbeteringen speelt zich af binnen de kaders van de al dan niet goede smaak. Het staat de kynologie vrij daarin een standpunt te bepalen en haar keuzes te maken. Zolang de welzijnsbelangen van de hond niet in het geding komen, is elke exterieurvariant acceptabel. De enige toetsing die daarbij aan de orde is, is de toetsing aan de eigen doelstellingen, aan de standaard.

Anders ligt dat zodra we te maken krijgen met kenmerken, die de hond in zijn biologisch functioneren en zijn welzijn belemmeren. Bij een aantal rassen hebben we, meestal door overdrijving van de eisen van de standaard, honden gefokt, die over eigenschappen beschikken waardoor ze in hun hond-zijn worden geschaad en belemmerd. Er is alles aan gelegen dat de rasverenigingen aan dit soort kenmerken paal en perk aan stellen. Ook waar het gaat om varianten van kenmerken, die binnen de termen van de standaard nog acceptabel zijn. De enige conclusie kan hier zijn dat de standaard de honden onvoldoende beschermt tegen uitwassen van keurmeesters en fokkers.

En nu de volgende eeuw

Na deze opsomming van aspecten, die uit een oogpunt van fokkerijbeleid aandacht verdienen, wordt het tijd om de lessen voor de toekomst te trekken. Wie na het voorgaande meent "dat er dus niets deugt van de rashondenfokkerij" heeft niet begrepen, dat in het onderkennen van de eigen zwakke punten de kracht voor de toekomst ligt.

We stellen vast, dat de kynologie bijdraagt aan onze maatschappij met een rijk scala aan honden en rassen. Voor elk wat wils. We stellen bovendien vast, dat het overgrote deel van die honden hun eigenaren over een reeks van jaren een belangrijk stuk levensvreugde bezorgt. Het fokken van rashonden heeft een wezenlijke toegevoegde waarde voor onze maatschappij. Met name ook voor die wel eens vergeten groep van honderdduizenden rashondeneigenaren, die niet actief bij de kynologie betrokken zijn. En dat alles willen we graag zo houden.

Als we dat zo willen houden, dan zullen wij, de gezamenlijke kynologie, ons moeten beraden hoe wij willen omgaan met ons fokkerijbeleid. We zullen moeten vaststellen, hoe wij willen omgaan met een aantal bedreigende ontwikkelingen, die ertoe kunnen leiden, dat wij in de periode die voor ons ligt, rassen en variëteiten gaan verliezen. We zullen moeten vaststellen, hoe wij in ons fokkerijbeleid de waarborgen inbrengen, die het welzijn van zoveel mogelijk individuele honden garanderen. Kortom, we zullen ons moeten bezinnen op het fokdoel voor onze fokkerij en op de fokmethoden, die ons de hoogste garanties bieden dit fokdoel te realiseren.

We kunnen dit misschien wat directer formuleren. De kernvraag is aan de orde, met welke verdeelsleutel wij in de komende periode onze selectieruimte willen besteden aan de thema's gedrag, gezondheid en exterieur. Kunnen we en willen we nog rechtvaardigen, dat we een belangrijk deel van die selectieruimte besteden aan verdere verbeteringen van exterieuraspecten, die door nogal wat argeloze toeschouwers in onze buitenwereld als volledig irrelevant worden ervaren. Temeer omdat de stellige indruk bestaat, dat selectieruimte bij de meeste rassen een uitermate schaars goed is geworden.

Het woord is aan de kynologie. Het wordt tijd voor een herbezinning op waar we mee bezig zijn. Voor wie mocht denken, dat de Raad van Beheer en de besturen van de rasverenigingen dan maar met oplossingen moeten komen, niets is minder waar. Elke fokker en elke keurmeester is persoonlijk verantwoordelijk voor zijn bijdrage aan het behoud en de kwaliteit van onze hondenrassen en onze rashonden.